

УДК 379.8.043.2-056.2/.3

DOI: [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2022.30.270652](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2022.30.270652)

ЄВГЕНІЯ ДОРОШЕНКО

ORCID:0000-0002-0429-0389

ВАЛЕНТИНА ЦИНА

ORCID: 0000-0002-3512-1641

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗДІЙСНЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті здійснено теоретичний аналіз психолого-педагогічних особливостей організації і здійснення інклюзивної позашкільної освіти дітей із особливими потребами. Аналізується етимологія поняття «інклюзія», понятійний конструкт «інклюзивна освіта». Представлено шляхи надання можливості дітям з особливими потребами бути повноцінним учасником освітнього процесу в позашкільній. Визначені вимоги до педагогів позашкільних закладів освіти, працюючих із дітьми з особливими потребами. Визнано необхідність. Відзначено, що розвиток системи інклюзивної позашкільної освіти потребує коригування та зміни в організації підготовки педагогів, використовуючи більш гнучкі підходи для задоволення потреб дітей із особливими потребами.

***Ключові слова:** позашкільня, інклюзія, освіта, діти, особливі потреби, організація*

Постановка проблеми. Гуманізація суспільства вплинула на зміну ставлення громадян до людей з особливими освітніми потребами, що підштовхнуло до усвідомлення необхідності їхньої інтеграції в освітній процес. В шкільній освіті це передбачає створення спеціальних умов для повноцінної освіти кожної дитини. Саме тому інклюзивна освіта розглядається як один з найбільш перспективних напрямів розвитку системи освіти дітей з особливими освітніми потребами. Можливість для дитини отримати загальну середню освіту є необхідною умовою її соціалізації в суспільстві, що означає повноцінне життя в суспільстві та ефективну реалізацію як особистості. Таким чином, інклюзивне навчання вирішує не лише освітні завдання, а й значною мірою впливає на якість життя дитини з особливими освітніми потребами.

Концепція реформування української освіти закладає нові підходи до позашкільного освітнього процесу. Виникає необхідність переглянути форми, методи та технології педагогічної діяльності, організацію та зміст усього навчально-виховного процесу в закладах позашкільної освіти. Підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами стала одним з найважливіших завдань і системи позашкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній літературі проблеми інклюзивного навчання дітей з особливими потребами знаходять віддзеркалення у дослідженнях С. Альохіної, Л. Виготського, Л. Граб, А. Колупаєвої, Н. Лалак, Х. Лешко, С. Миронової, Ю. Найди, С. Софій, І. Хафізулліної, та інших науковців. Попри значну увагу з боку науковців до проблеми розвитку інклюзивної освіти, велика кількість проблем залишається невирішеною. Особливу

актуальність нині набуло питання організації діяльності закладів позашкільної освіти в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Тому **мета статті** – теоретичний аналіз психолого-педагогічних особливостей організації і здійснення інклюзивної позашкільної освіти дітей із особливими потребами.

Виклад основного матеріалу. Навчання дітей з особливими освітніми потребами є одним із пріоритетних напрямків розвитку освіти на сучасному етапі. У зв'язку з цією потребою виникла необхідність реалізації Концепції розвитку інклюзивної освіти.

Для виявлення суті інклюзії як альтернативи системи спеціальної освіти потрібне дослідження етимології. Звернувшись до тлумачного словника, знаходимо лексичне значення слова «інклюзія»: процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед, тих, що мають труднощі у фізичному розвитку (*Словник української мови...*). Оксфордський тлумачний словник англійської мови свідчить про те, що «inclusive» означає «включати в себе» (*Oxford English Dictionary*). Згідно зі словником Робера у французькій мові іменник «inclusif» є «всесторонній», «той, що включає в себе» (*Aktiver votre*).

Резюмуючи огляд етимології поняття «інклюзія», можемо зробити висновок: значення цього слова в українській, англійській та французькій мовах співпадає і пов'язане в усіх випадках із залученням усіх громадян в суспільство.

Офіційно термін «інклюзивна освіта» був зафіксований у Саламанській декларації про принципи, політику та практичну діяльність в сфері освіти осіб, що мають особливі потреби. В цьому документі інклюзивна освіта розглядається як реформа, яка підтримує кожну людину, забезпечує доступ до навчання усіх, незалежно від фізичних, інтелектуальних, соціальних, мовних, емоційних чи інших особливостей (*Саламанская декларация ...*).

Головною передумовою для розуміння інклюзивного підходу в позашкільній освіті та суспільстві стала зміна розуміння суспільством поняття інвалідності. На зміну так званої медичної моделі, що панувала до середини минулого століття, та передбачала ізоляцію та виключення із суспільства людей, що мають особливості розвитку, у 1960-х прийшла модель нормалізації, що передбачала їхнє залучення до спілкування та взаємодії разом з усіма. Нині ми спостерігаємо соціальну модель, концепція якої різко суперечить медичній. Вона свідчить про те, що умови позашкільної освіти дитини, що має особливі освітні потреби, має створювати саме суспільство, удосконалюючи освітню систему та взаємовідносини між людьми.

Згідно із соціальною моделлю, люди з особливими потребами не розглядаються як такі, що мають вади. Натомість, суспільство має сприйняти ці особливості та намагатися створити для людей особливі умови та належну увагу.

Л. Виготський був одним із перших, хто обґрунтував ідею інклюзивного навчання та наголошував на необхідності включення дітей з особливими освітніми потребами в середовище нормотипових дітей. На думку видатного вченого, головним недоліком спеціальних шкіл є те, що вони замикають своїх вихованців в однорідне коло колективу даного навчального закладу, створюють обмежений від реального життя простір, і не сприяють соціалізації дітей, а навпаки, призводять до ще більшої ізоляції. Інклюзія, натомість, сприяє включенню дитини з особливими освітніми проблемами в систему суспільних відносин, набуттю нових соціальних ролей та відчуття належності до колективу. В умовах інклюзивної позашкільної освіти всі вихованці можуть розвиватися як

неповторні особистості, з урахуванням їхніх можливостей та індивідуальних здібностей (Выготский, 2003).

А. Колупаєва наголошує на тому, що інклюзивна освіта ґрунтується на принципі, згідно з яким заклади освіти повинні забезпечувати всіх дітей, незалежно від інвалідності чи інших соціальних, культурних та мовних відмінностей. Різноманітні потреби вихованців та прагнення зробити освітні заклади більш сприятливими для навчання вимагає від педагогів регулярної та спеціальної освіти та співпраці між собою, а також із сім'єю та громадою для розробки ефективних стратегій навчання (Колупаєва, 2009).

Сучасні педагоги Ю. Найда та С. Софій стверджують, що інклюзивна освіта передбачає комплекс освітніх послуг, в основі якого лежить беззаперечне право на освіту кожної дитини, незалежно від місця проживання чи психофізіологічних особливостей (Софій, Найда, 2007).

І. Хафізулліна розуміє інклюзивне навчання як врахування навчальним закладом особливостей кожної дитини та забезпечення доступності освіти кожному учневі (Хафизуллина, 2008).

Згідно з визначенням міжнародної організації ЮНІСЕФ, інклюзивна освіта – це процес, головною метою якого є задоволення потреб осіб, що мають особливі потреби, завдяки залученню їх до життя в суспільстві, забезпеченню їхнього права на освіту та культурну діяльність. Саме завдяки адаптації та модифікації змісту освіти, зміні у підходах та стратегіях навчання кожен заклад освіти матиме змогу забезпечити якісний освітній процес усім дітям (*Руководящие принципы политики...*).

На думку дослідниці С. Альохіної, не повинно бути жодних протипоказань до інклюзії, а навпаки, кожна людина має право на вільний вибір освітньої траєкторії. Вона наголошує на тому, що цінність дітей з особливими освітніми потребами не може залежати від їхнього стану здоров'я чи здібностей (Альохіна).

Нині досі тривають дискусії щодо найбільш вдалого способу організації системи інклюзивної освіти. Так, С. Миронова стверджує, що спільне навчання учнів, що мають особливі освітні потреби, разом із нормотиповими дітьми не завжди є найкращим варіантом. На його думку, залежно від особливостей розвитку та можливостей дітей, іноді оптимально буде навчати дітей в спеціальних корекційних закладах. На думку автора, необхідність зміни в підході до освіти дітей з особливими потребами певним соціальним замовленням суспільства та держави, які досягли підвищення рівня економічного, правового та культурного розвитку. Вчений пояснює, що цей етап безпосередньо має зв'язок з переоцінкою нормотипових людей свого ставлення до тих, хто має інвалідність. Суспільство не лише визнає рівність їхніх прав, але й усвідомлює свій обов'язок забезпечити таким людям однакові можливості в різних сферах життя, в тому числі і освіті (Миронова, 2016).

Натомість, дослідники С. Альохіна, Л. Граб, Н. Лалак, Х. Лешко стверджують, що не може бути жодних протипоказань щодо навчання дітей з особливостями розвитку у загальноосвітніх закладах. Вони дотримуються думки, що кожна людина має беззаперечне право на вільну побудову власної освітньої траєкторії. Вчені наголошують на тому, що дитина не повинна бути повністю готовою до навчання у закладі освіти загального типу, оскільки, згідно з принципами інклюзії, цінність дитини в жодному разі не залежить від стану її здоров'я, здібностей та потреб (Лалак, Граб, Лешко, 2019).

Таким чином, процес трансформації позашкільної освіти орієнтований на формування умов доступності освіти для усіх, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами. В основі інклюзивного навчання лежить ідеологія, що виключає будь-яку дискримінацію відносно дітей та забезпечує ставлення до них як до повноцінних та рівноправних учасників освітнього процесу. Інклюзія забезпечує рівне ставлення до всіх дітей, проте створює особливі умови для дітей, що мають особливі освітні потреби.

Формування інклюзивної культури відбувається через розширення можливостей для максимальної участі кожної дитини у житті позашкільного закладу освіти, співпраці і толерантності до проявів різноманітності. Важливим є залучення учнів до суспільно-важливих проєктів для життя громади, організацію позашкільної освітньої діяльності спільно з учнями, батьками та педагогами закладу, адже формування інклюзивних цінностей неможливе без повного включення усіх учасників освітнього процесу і громади.

Отже, надання можливості дітям з особливими потребами бути повноцінним учасником освітнього процесу в позашкільній освіті має важливе значення для кожного суспільства, щоб кожен міг розвиватись повною мірою та реалізувати цілі освіти для всіх.

Даний підхід надає широкі можливості для соціальної адаптації дітей з особливостями розвитку, підвищує їхню якість життя, дозволяє проживати у родині разом із батьками, а не в закладі інтернатного типу, забезпечує налагодження спілкування з однолітками та дозволяє повною мірою брати участь в усіх аспектах позашкільного життя.

Інклюзія дозволяє кожній дитині, не дивлячись на певні інтелектуальні, фізичні, емоційні чи соціальні труднощі, бути залученою до процесу позашкільної освіти та соціалізації. Це дозволяє задовільнити потреби усіх членів суспільства, підготувати осіб з особливими потребами до самостійного життя, забезпечити рівності їхніх прав тощо. Тобто дитина не мусить бути «такою, як всі», оскільки вона отримує беззаперечне право бути «сама собою».

Це вказує на те, що спеціалісти позашкільних освітніх закладів мають набути необхідних знань та компетентностей, що допоможуть їм правильно організувати взаємодію з дітьми, що мають особливості розвитку, а також із батьками цих дітей з метою вирішення проблем інклюзивної позашкільної освіти.

Професійна компетентність педагогів позашкільної освіти містить в собі ґрунтовний запас знань, що забезпечують вільне вирішення педагогічних проблем, умінь, які допоможуть знайти рішення у нестандартних ситуаціях, єдність теоретичної підготовки та умінь застосувати знання у практичній діяльності, а також наявність важливих для педагога особистісних якостей.

Працюючи з дітьми з особливими потребами, педагоги позашкільного закладу вивчають стан уваги, стомлюваності, темп роботи дитини, спостерігають за нею та оцінюють їх розвиток під час занять, створюють оптимальні умови для спілкування, формують у дітей досвід стосунків у соціумі, працюють над адаптацією навчальних планів, методик, матеріалів та середовища (Демченко, 2016).

Проте діти з особливими потребами потребують додаткової підтримки в освітньому процесі, що необхідно враховувати при побудові освітньої траєкторії та виборі закладу позашкільної освіти. Необхідно так організувати освітній процес, аби створити для дитини та її оточення максимально комфортні умови для ефективного навчання та виховання. Тому не можна повністю виключати

можливість отримувати освіту дітьми з особливими освітніми проблемами у спеціальних закладах (Аронова, 2017).

На нашу думку, найбільш зручним варіантом є збереження мережі спеціальних освітніх закладів з одночасним розвитком інклюзивного навчання. Разом з тим, корекційні заклади можуть стати партнерами із позашкільними закладами та надавати допомогу дітям з особливими освітніми проблемами, їхнім батькам та педагогам.

Не слід забувати, що в основі ідеї інклюзивного навчання закладена варіативність надання освітніх послуг для осіб з особливими освітніми потребами, а тому не повинен порушуватися принцип інтеграції, який передбачає цілковиту свободу при виборі закладу освіти.

Таким чином, інклюзивна освіта намагається розвинути нову методологію, яка головним чином спрямована на дітей і визнає, що всі вони – особистості, які мають особливі потреби в навчанні.

Колектив педагогів позашкільного закладу освіти повинен розвивати інклюзивну культуру, популяризувати інклюзивні цінності, сприяти комфортній адаптації та інтеграції усіх учасників освітнього процесу. Це допоможе вибудовувати адекватні цілі для усіх вихованців та ліквідувати різноманітні бар'єри для максимальної підтримки кожного з них та розкриття його потенціалу. Саме тому, на нашу думку, надзвичайно важливим є розробка такого підходу, який буде здатний упоратися із різноманітними викликами освіти.

Серед переваг позашкільної інклюзивної освіти ми можемо виділити такі:

- усвідомлення оточенням проблем дітей, що мають особливі освітні потреби;
- адаптація та інтеграція їх у суспільство;
- проживання дітей з ООП разом з родинами;
- повноцінна освіта для кожного;
- можливість спілкування з однолітками;
- створення умов для розкриття потенціалу та сильних сторін дитини з особливими освітніми проблемами;
- підтримання позитивної самооцінки та впевненості в собі.

На сучасному етапі підготовка педагогів для викладання в умовах інклюзивної позашкільної освіти переважно спрямована на надання знань про особливостями дітей з порушеннями розвитку та урахування цього в освітньому процесі. Проте існує недостатня практична підготовка до цієї діяльності. Цих знань, умінь та навичок виявляється недостатньо для організації ефективної системи інклюзивної освіти.

Сучасне суспільство має ряд вимог до педагогів закладів позашкільної освіти – професіоналів, здатних працювати з різними категоріями дітей. Вони мають володіти умінням самостійного пошуку потрібної інформації, вчитися упродовж життя та вільно орієнтуватися в обраній професії.

Таким чином, розвиток системи інклюзивної позашкільної освіти потребує коригування та зміни в організації підготовки майбутніх педагогів. Необхідно розробити такий підхід, що буде більш гнучким для задоволення освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами (Балахонова, 2016).

Проведений аналіз наукових підходів щодо розуміння сутності інклюзивної позашкільної освіти орієнтує подальше дослідження цієї проблеми в напрямку аналізу досвіду професійної підготовки майбутніх педагогів до організації та здійснення інклюзивної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В процесі теоретичного аналізу терміну «інклюзія», визначено головні характеристики, що розкривають сутність даного поняття. порівняно головні тенденції розвитку інклюзивної позашкільної освіти в Україні. Метою інклюзивної позашкільної освіти визначено забезпечення умов для навчання усіх дітей, незалежно від показників здоров'я чи індивідуальних особливостей розвитку. Доведено, що надання можливості дітям з особливими потребами бути повноцінним учасником освітнього процесу в позашкільній має важливе значення для суспільства, щоб кожен міг розвиватись повною мірою та реалізувати цілі освіти для всіх. Задоволення потреб усіх членів суспільства, підготовка осіб з особливими потребами до самостійного життя, забезпечення рівності їхніх прав сприятиме тому, що дитина не муситиме бути «такою, як всі», натомість отримуватиме беззаперечне право бути «сама собою».

У майбутньому перспективними є питання, що стосуються поглибленого вивчення досвіду зарубіжних закладів позашкільної інклюзивної освіти, що стосуються ефективної та результативної підготовки педагогів для організації та впровадження моделей навчання осіб з особливими освітніми потребами, а також специфічні особливості професійної підготовки педагогів до взаємодії з дітьми, що мають особливі освітні потреби у закладах позашкільної освіти.

Список використаних джерел

- Альохіна, С. *Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження*. Взято з <http://www.twirpx.com/file/974948>)
- Аронова, Р. С. (2017). Підготовка майбутніх педагогів у закладі вищої освіти до роботи з дітьми з особливими потребами. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах*, 56-57, 521-529.
- Балахонова, О. В. (2016). Проблеми інклюзивної освіти в Україні. В кн. Г. В. Давиденко (Ред.), *Інклюзивна освіта: досвід і перспективи*: монографія (с. 65-66). Вінниця.
- Выготский, Л. С. (2003). *Основы дефектологии*: учебник для вузов. Санкт-Петербург: Лань.
- Демченко, І. (2016). *Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Умань.
- Колупаєва, А. (2009). *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи*: монографія. Київ: Самміт-Книга.
- Лалак, Н. В., Граб, Л. М., Лешко, Х. Ю. (2019). Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями в умовах інклюзії. *Психологія: теорія і практика*, 1 (3), 100-107.
- Миронова, С. П. (2016). Реалії та перспективи забезпечення інклюзивної освіти фахівцями. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 32, 2, 5-10.
- Руководящие принципы политики в области инклюзивного образования*. (2009). ЮНЕСКО. Париж. Взято с <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849r.pdf>
- Саламанская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество*, Саламанка, Испания, 7-10 июня 1994 года. Взято с <http://www.un.org/russian/document/declarat/salamanka.pdf>
- Словник української мови*. Взято з <https://slovnyk.ua/index.php>)
- Софій, Н. З., Найда, Ю. М. (2007). *Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління*: навч.-метод. посіб. Київ. Взято з <http://www.ussf.kiev.ua/iearticles/72/>

Хафизуллина, И. Н. (2008). *Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процес се профессиональной подготовки*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Астрахань.

Aktiver votre rtssource numer ique. Retrieved from <http://grand-robert.lerobert.com/>

Oxford English Dictionary. Retrieved from <http://www.oed.com/>

References

Aktiver votre rtssource numer ique. Retrieved from <http://grand-robert.lerobert.com/>

Alokhina, S. *Inklyuzyvna osvita v Ukraini: zdotuky, problemy ta perspektyvy: reziume analitychnoho zvituzha rezultatamy kompleksnoho doslidzhennia [Inclusive education in Ukraine: achievements, problems and prospects: summary of an analytical report based on the results of a comprehensive study]*. Retrieved from <http://www.twirpx.com/file/974948> [in Ukrainian].

Aronova, R. S. (2017). *Pidhotovka maibutnykh pedahohiv u zakladi vyshchoi osvity do roboty z ditmy z osoblyvymy potrebamy [Training of future teachers in a higher education institution to work with children with special needs]*. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnykh shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools]*, 56-57, 521-529 [in Ukrainian].

Balakhonova, O. V. (2016). *Problemy inklyuzyvnoi osvity v Ukraini [Problems of inclusive education in Ukraine]*. In H. V. Davydenko (Ed.), *Inklyuzyvna osvita: dosvid i perspektyvy [Inclusive education: experience and perspectives]*: monohrafiia (s. 65-66). Vinnytsia [in Ukrainian].

Demchenko, I. (2016). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv do profesiinoi diialnosti v umovakh inklyuzyvnoi osvity [Theoretical and methodical principles of training future primary school teachers for professional activities in the conditions of inclusive education]*. (Extended abstract of PhD diss.). Uman [in Ukrainian].

Khafizullina, I. N. (2008). *Formirovanie inklyuzivnoi kompetentnosti budushchikh uchitelei v protses se professionalnoi podgotovki [Formation of inclusive competence of future teachers in the process of professional training]*. (Extended abstract of PhD diss.). Astrakhan [in Russian].

Kolupaieva, A. (2009). *Inklyuzyvna osvita: realii ta perspektyvy [Inclusive education: realities and prospects]*: monohrafiia. Kyiv: Sammit-Knyha [in Ukrainian].

Lalak, N. V., Hrab, L. M., & Leshko, Kh. Yu. (2019). *Osoblyvosti psykholoho-pedahohichnoho suprovodu ditei z obmezhenymy mozhlyvostyamy v umovakh inklyuzii [Peculiarities of psychological and pedagogical support of children with disabilities in conditions of inclusion]*. *Psykholohiia: teoriia i praktyka [Psychology: theory and practice]*, 1 (3), 100-107 [in Ukrainian].

Myronova, S. P. (2016). *Realii ta perspektyvy zabezpechennia inklyuzyvnoi osvity fakhivtsiamy [Realities and prospects of providing inclusive education by specialists]*. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia [Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Correctional pedagogy and special psychology]*, 32, 2, 5-10 [in Ukrainian].

Oxford English Dictionary. Retrieved from <http://www.oed.com/>

Rukovodiashchie printsiipy polityki v oblasti inklyuzivnogo obrazovaniia [Policy Guiding Principles for Inclusive Education]. (2009). IuNESKO. Parizh. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849r.pdf> [in Russian].

Salamanskaia deklaratsiia i ramki deistvii po obrazovaniuu litc s osobymi potrebnyami, priniatyie Vsemirnoi konferentsiei po obrazovaniuu litc s osobymi potrebnyami: dostup i kachestvo [Salaman Declaration and Framework for Action on Special Needs Education adopted by the World Conference on Special Needs Education: Access and Quality], Salamanka,

- Ispaniia, 7-10 iunia 1994 goda. Retrieved from <http://www.un.org/russian/document/declarat/salamanka.pdf> [in Russian].
- Slovník ukraïnskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]*. Retrieved from <https://slovník.ua/index.php>) [in Ukrainian].
- Sofii, N. Z., & Naida, Yu. M. (2007). *Kontseptualni aspekty inkliuzyvnoi osvity / Inkliuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsii ta upravlinnia [Conceptual aspects of inclusive education / Inclusive school: peculiarities of organization and management]*: navch.-metod. posib. Kyiv. Retrieved from <http://www.ussf.kiev.ua/iearticles/72/> [in Ukrainian].
- Vygotskii, L. S. (2003). *Osnovy defektologii [Fundamentals of defectology]*: uchebnik dlia vuzov. Sankt-Peterburg: Lan [in Russian].

DOROSHENKO E., TSINA V.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

FEATURES OF THE ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE OUT-OF-SCHOOL EDUCATION FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

The article provides a theoretical analysis of the psychological and pedagogical features of the organization and implementation of inclusive out-of-school education for children with special needs. The etymology of the term "inclusion" as the involvement of all citizens in society is analyzed. Inclusive education is considered as a reform that supports every person, provides access to education for everyone, regardless of physical, intellectual, social, linguistic, emotional or other characteristics. It has been proven that giving the opportunity to children with special needs to be a full participant in the educational process outside of school is important for society, so that everyone can develop to the full and realize the goals of education for all, meeting the needs of all members of society, preparing people with special needs for independent life, ensuring the equality of their rights. It was established that the conditions for extracurricular education of a child with special educational needs should be created by society itself, improving the educational system and relationships between people. It was determined that when working with children with special needs, teachers of an out-of-school institution should study the child's state of attention, fatigue, pace of work, observe them and evaluate their development during classes, create optimal conditions for communication, form children's experience of relationships in society, work on the adaptation of curricula, methods, materials and environment. The development of the system of inclusive out-of-school education requires adjustments and changes in the organization of teacher training. The need to develop a more flexible approach to meeting the educational needs of children with special educational needs is substantiated. Researches related to the in-depth study of the experience of foreign institutions of out-of-school inclusive education, regarding the effective and efficient training of teachers for the organization and implementation of training models for persons with special educational needs, as well as specific features of the professional training of teachers for interaction with children with special educational needs, are identified as promising. in out-of-school education institutions.

Key words: extracurricular, inclusion, education, children, special needs, organization

Стаття надійшла до редакції 20.11.2022 р.